

Ohje Etelä-Savon hyvinvointialueella sijaitsevan kunnan tai kuntayhtymän sopimushallintaan

1. Tämän ohjeen tarkoitus ja soveltamisala

Tämän ohjeen tarkoituksena on auttaa sopimustoimintaan osallistuvia Etelä-Savon hyvinvointialueeseen kuuluvia kuntayhtymiä ja alueella sijaitsevia kuntia ottaman huomioon hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön vaatimukset sopimusten laatimisessa.

1.7.2021 voimaantullut sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annettu laki (616/2021, voimaanpanolaki, VPL) sisältää sopimushallinnan kannalta merkityksellisiä säännöksiä.

Tällä asiakirjalla ohjeistetaan kuntayhtymiä ja kuntia ottamaan huomioon lakiuudistuksen vaikutus organisaation toimivaltaan tehdä sopimus. Organisaation tulee huomioida myös toimivalta muuttaa sopimusta tai päättää sopimus esimerkiksi irtisanomalla. Tämä ohje koskee kaikkia sopimustyyppisiä ja sopimuksia, jotka ovat laadittu 29.6.2021 jälkeen tai joiden voidaan arvioida olevan voimassa 1.1.2023 jälkeenkin. Toimitilojen, siirtyvän irtaimen omaisuuden (kuten immateriaalioikeuksien) ja vastuidenluetteloinnista ja selvittämisestä voi olla tästä ohjeesta erillisiä, itsenäisiä ohjeita, joissa käsitellään sopimuksia tai niitä koskevia menettelytapoja. Tätä ohjetta on arvioitava kuitenkin yhdessä muiden VPL 4 luvun (erityisesti 21 § ja 26 §:n) toteuttamista ja soveltamista koskevien ohjeiden kanssa tai niitä täydentävänä.

Voimaanpanolain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Tämä ohje koskee Essotea, Sosteria ja Vaalijan kuntayhtymää ja Mikkelin kaupungin ylläpitämää Etelä-Savon pelastuslaitosta ja seuraavia kuntia:

Enonkoski, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala, Rantasalmi, Savonlinna, Sulkava.

2. Essote, Sosteri ja Vaalijala siirtyvät ”sellaisenaan” vastaanottavalle Etelä-Savon hyvinvointialueelle

Voimaanpanolain 20 §:n mukaan erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen erityishuoltopiirien siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille **1.1.2023**.

Etelä-Savon hyvinvointialueeseen siirtyy mainitun lain nojalla sairaanhoitopiireinä Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä (Essote) ja Itä-Savon sairaanhoitopiiri (Sosteri) sekä erityishuoltopiirinä Vaalijalan kuntayhtymä. Jäljempänä tässä mainittuihin kuntayhtymään viitataan myös sanalla "kuntayhtymä".

Jos siirtyvään organisaatioon kuuluu jäsenkunta, joka kuuluu toiseen hyvinvointialueeseen, on varat, velat ja sitoumukset jaettava hyvinvointialueiden välillä jäsenkuntien omistussuhteissa, paitsi jos varojen, velkojen ja sitoumusten siirrot olisivat hyvinvointialueiden taloudelliseen kantokykyyn nähden vähäisiä. Hyvinvointialueet voivat sopia varojen, velkojen ja sitoumusten jakamisesta myös toisin.

Essoten, Sosterin ja Vaalijalan kuntayhtymän on tehtävä VPL 21 §:n tarkoittama selvitys hyvinvointialueelle omaisuudestaan, sopimuksistaan ja vastuistaan 28.2.2022.

Voidaan katsoa, että selvitys tulee olla annettu tiedoksi hyvinvointialueelle viimeistään 28.2.2022.

3. Kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen Etelä-Savon hyvinvointialueelle

Voimaanpanolain 6 §:n ja 7 §:n mukaan Etelä-Savon hyvinvointialue muodostuu Etelä-Savon maakuntaan kuuluvista seuraavista kunnista: Enonkoski, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala, Rantasalmi, Savonlinna, Sulkava.

Hyvinvointialueelle siirtyvät **1.1.2023** sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset.

Hyvinvointialue ja kunta voivat sopia siitä, että jokin sopimus ei siirry hyvinvointialueelle.

Hyvinvointialueelle siirtyvät myös toimitilaa koskevat vuokrasopimukset lukuunottamatta toimitiloja koskevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut osoittamaan ostajan tai lunastamaan toimitilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä. Tällöinkin hyvinvointialue ja kunta voivat sopia asiasta toisin.

Hyvinvointialueelle ei siirry vahingonkorvausvastuut tai muut sopimuksen päättämisestä seuraavat vastuut sellaisista sopimuksista, jotka kunta tekee tämän lain vahvistamisen

jälkeen eli **29.6.2021** lukien, mutta ennen **1.1.2023**, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle.

Kunta vastaa seuraamuksista, jotka johtuvat kunnan sopimuksen vastaisesta toiminnasta, joka perustuu sopimusta koskevan lainsäädännön tai sopimuksessa sovitun vastaiseen toimintaan ennen **1.1.2023**.

Hyvinvointialueelle siirtyy takaussitoumus, jonka kunta on antanut sellaisen sosiaali- ja terveystalveluja tuottavan osakeyhtiön puolesta, jotka koskevat osakkeet siirtyvät hyvinvointialueelle.

Kunnan on tehtävä viimeistään **28.2.2022** hyvinvointialueelle selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olevista toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta, sopimuksista ja vastuista.

Voidaan katsoa, että selvitys tulee olla annettu tiedoksi hyvinvointialueelle viimeistään 28.2.2022.

Hyvinvointialueen aluevaltuusto käsittelee kunnan antaman selvityksen viimeistään **31.3.2022** ja päättää sen perusteella irtaimen omaisuuden, lomapalkkavelan, sopimusten ja vastuiden siirtymisestä hyvinvointialueelle ja hyvinvointialueen vastuulle.

4. Kuntayhtymän toimivalta tehdä sopimuksia rajoitetaan viimeistään 28.2.2022

Essotella, Sosterilla ja Vaalijalalla on ns. rajoituslakia lukuunottamatta tavanomainen toimivalta päättää sopimusten tekemisestä siihen saakka, kunnes mainitut organisaatiot antavat omaisuutta, sopimuksia ja sitoumuksia koskevan selvityksensä hyvinvointialueelle viimeistään **28.2.2022**.

Essoten, Sosterin ja Vaalijalan toimivaltaa tehdä sopimuksia rajoittaa myös kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa (548/2016, rajoituslaki), joka on voimassa **31.12.2025** saakka.

Kuntayhtymällä on oikeus tehdä ilman erityistä lupaa muita kuin tiettyjä rakennusinvestointeja koskevia sopimuksia rajoituslain estämättä. Kuntayhtymän tulee kuitenkin sisällyttää rajoituslain 3 §:n 1 momentin tarkoittama irtisanomisehto laissa tarkemmin kuvattuihin sopimuksiin.

Irtisanomisehdon mukaan hyvinvointialueella tulee olla oikeus irtisanoa sopimus ilman korvausvelvollisuutta vuosien 2024 ja 2025 aikana siten, että sopimus päättyy 12 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.

Irtisanomisehto on sisällytettävä yksityisen palveluntuottajan kanssa laadittaviin sopimuksiin, jos

- sopimus koskee yksityisen palveluntuottajan kanssa tehtyä sopimusta tai rakennusten tai toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta
- sopimuksen ennakoitu vuotuinen arvo ylittää 15 % kyseisen kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon osalta viimeisimmän tilinpäätöksen mukaisista vuosittaisista käyttötalousmenoista. Saman yrityksen kanssa tehtyjen sopimusten arvot lasketaan yhteen.
- sopimus on tehty 1.7.2016 jälkeen
- sopimus voimassa vielä vuoden 2023 jälkeen

Essotella, Sosterille ja Vaalijalalla ei ole hyvinvointialueelle annettavan selvityksen antamisen jälkeen (viimeistään 28.2.2022 jälkeen) toimivaltaa päättää asioista, joilla olisi merkittäviä hyvinvointialuetta sitovia vaikutuksia, paitsi jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä tai jos hyvinvointialue antaa päätökselle suostumuksen.

Merkittävällä hyvinvointialuetta sitovalla vaikutuksella tarkoitetaan pitkäaikaisia ja taloudelliselta merkitykseltään suuria vaikutuksia hyvinvointialueen talouteen.¹

Vaikka kyseessä olisi vaikutuksiltaan merkittävästä sopimuksesta, kuntayhtymä voi poikkeuksellisesti päättää sopimuksen tekemisestä, jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä.

Essoten, Sosterin ja Vaalijalan tulisi epäselvässä tilanteessa pyytää hyvinvointialueelta kannanottoa siitä, onko suunnitellussa sopimuksessa kyse VPL 39 §:n tarkoittamasta periaatteellisesti merkittävästä tai laajakantoisesta sopimuksesta.

Voidaan arvioida, että periaatteellisesti merkittävänä ja laajakantoisena sopimuksen voidaan lähtökohtaisesti pitää esimerkiksi

- rakennusurakkasopimusta tai siihen rinnastettavaa sopimusta, tilojen vuokrasopimusta tai siihen rinnastettavaa sopimusta, ICT-tietojärjestelmäsopimusta tai palveluhankintasopimusta,
- jonka arvo on vähintään hankintalain 25 §:n kansallisten kynnysarvojen suuruinen,
- ja joka on sovittu olemaan voimassa pidempään kuin 31.12.2022 saakka
- lisäksi periaatteellisesti merkittävänä ja laajakantoisena voidaan pitää osakeyhtiön osakkeita koskevaa kauppaa tai osakassopimuksen laatimista.

Arvioinnissa voidaan antaa merkitystä myös sille, onko kyseessä uusi sopimus, vai päättyvän sopimuksen korvaava uusi sopimus. Uuden sopimuksen tekemiseen tulisi suhtautua kriittisemmin kuin vanhan korvaavaan sopimukseen.

5. Kunnan toimivalta tehdä sopimuksia 1.7.2021 jälkeen

Kunnan toimivaltaa tehdä sosiaali- ja terveydenhuoltoon taikka pelastustoimeen liittyviä sopimuksia on mahdollisesti rajoitettu sen kuntayhtymän perussopimuksessa, johon kunta jäsenenä kuuluu. Jäsenkunnalla ei perussopimuksessa mahdollisesti sovitun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämisen myötä ole toimivaltaa tehdä siirretyn järjestämisvastuun osalta sopimuksia.

VPL ei kuntien osalta sisällä säännöstä toimivallasta tehdä sopimuksia.

Kuntien toimivaltaa tehdä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä sopimuksia rajoittaa joka tapauksessa rajoituslaki, joka on voimassa 31.12.2025 saakka. Rajoitukset ovat samat kuin yllä kuntayhtymän osalta.

Etelä-Savon hyvinvointialueeseen siirtyvän kunnan on syytä pidättäytyä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien sopimusten laatimisesta 1.7.2021-31.12.2022 välisenä aikana.

Siirtyvän kunnan on syytä olla yhteydessä Etelä-Savon hyvinvointialueen sopimusselvittäjään ennen mahdollisen sopimuksen laatimista.

6. Toimivalta muuttaa tehtyjä sopimuksia

Organisaatio noudattaa hankintalain 136 §:n sääntelyä hankintasopimusten muuttamisesta.

Sopimuksen voimassaolon pidentämisessä on kyse sopimusehdon muuttamisesta.

Jos sopimuksen muuttaminen edellyttäisi uutta hankintamenettelyä, muutoksen sallittavuuteen sovelletaan tässä ohjeessa sopimuksen laatimisesta todettua.

7. Toimivalta päättää sopimus

Kullakin Etelä-Savon hyvinvointialueella sijaitsevalla kuntayhtymällä tai kunnalla on lähtökohtaisesti oikeus päättää (irtisanoa tai purkaa) VPL 4 luvussa (eli tämän ohjeen) tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimensopimus.

Jos sopimusta voidaan pitää hyvinvointialueen kannalta merkittävänä, kuntayhtymää tai kuntaa pyydetään ennen päättämistoimea olemaan yhteydessä hyvinvointialueen sopimusselvittäjään.

Hyvinvointialueen kannalta merkittävänä sopimuksena voidaan pitää ainakin

- ICT-sopimusta

- Palveluhankintasopimusta, jota voidaan tämän ohjeen kohdassa 4. esitetyin edellytyksin pitää merkittävänä sopimuksena.

8. Henkilöstön asema tietyissä sopimuksissa

VPL 18 §:n 3 momentin mukaan yksityisen palveluntuottajan kyseessä olevan sopimuksen perusteella rekrytoima henkilöstö siirtyy liikkeen luovutuksella hyvinvointialueelle edellyttäen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankintaa koskeva sopimus todetaan VPL 29 §:n nojalla mitättömäksi tai hyvinvointialue irtisanoo sopimuksen 29 §:n 3 momentin perusteella.

On mahdollista, että henkilöstön siirtyminen ei ole tarkoituksenmukaista siitä syystä, että yksityinen palveluntuottaja epätarkoituksenmukaisesti on kasvattanut perusteettomasti henkilöstöään ennakoiden sopimuksen mahdollistavan henkilöstön siirtymisen VPL 29 §:n tarkoittamissa tilanteissa.

Asian osalta ei esitetä sopimusehdon lisäämistä organisaation laatimiin sopimuksiin.

9. Suositukset sopimusehtoihin

Sopimustyyppistä riippumatta laadittaviin sopimuksiin suositellaan kuntayhtymien osalta sisällyttämään seuraava sopimusten siirtymistä koskeva ehto ainakin, jos sopimus on sovittu olemaan voimassa toistaiseksi tai määräaikaisena 31.12.2022 jälkeen:

”Sopimusosapuolet tiedostavat ja hyväksyvät, että hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva ja siihen liittyvä lainsäädäntö sisältää säännöksen, jonka mukaan Tilaajan asemassa olevan julkisen organisaation sopimukset, ja niihin liittyvät Tilaajan oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät lakiin perustuen sellaisenaan vastaanottavalle Etelä-Savon hyvinvointialueelle ilman eri toimenpiteitä. Lainsäädäntöuudistus ei aiheuta muutoksia sopimuksen sisältöön tai siinä sovittuihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin.”

Sopimusehto voidaan sijoittaa joko voimassaoloa tai sopimuksen siirtämistä koskevan ehdon osaksi.

Kuntien laatimiin sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluviin sopimuksiin suositellaan sisällytettäväksi seuraava sopimusten siirtymistä koskeva ehto ainakin, jos sopimus on sovittu olemaan voimassa toistaiseksi tai määräaikaisena 31.12.2022 jälkeen:

”Sopimusosapuolet tiedostavat ja hyväksyvät, että hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeva ja siihen liittyvä lainsäädäntö sisältää säännöksen, jonka mukaan Tilaajan asemassa olevan

julkisen organisaation sopimukset, ja niihin liittyvät Tilaajan oikeudet ja velvollisuudet voivat siirtyä Etelä-Savon hyvinvointialueelle. Sopimus siirtyy hyvinvointialueen tekemällä erillisellä siirtopäätöksellä. Lainsäädäntöuudistus ei aiheuta muutoksia sopimuksen sisältöön tai siinä sovittuihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin.”

Sopimusehto voidaan sijoittaa joko voimassaoloa tai sopimuksen siirtämistä koskevan ehdon osaksi.

Kuntayhtymien ja kuntien tässä ohjeessa kuvattujen rajoituslain tarkoittamaksi irtisanomisehdoksi voidaan sisällyttää seuraavan sisältöinen ehto:

”Etelä-Savon hyvinvointialue voi ilman korvausvelvollisuutta, riippumatta siitä, mitä voimassaolosta muutoin on sovittu, vuosien 2024 ja 2025 aikana irtisanoa tämän sopimuksen päättymään 12 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.”

Sopimusehto voidaan sijoittaa edellä mainitun sopimuksen siirtymistä koskevan ehdon yhteyteen. Muutoin sopimuksessa voi olla organisaation tyyppinen irtisanomislauseke.